

SABIEDRISKO PAKALPOJUMU REGULĒŠANAS KOMISIJA

Ūnijas iela 45, Rīga, LV-1039 | tālrunis 67097200 | e-pasts sprk@sprk.gov.lv

PADOMES LĒMUMS

Rīgā

10.08.2023.

Nr. 83

(prot. Nr.31, 6.p.)

Par kapitāla atdeves likmi dabasgāzes pārvades sistēmas, dabasgāzes sadales sistēmas un dabasgāzes uzglabāšanas pakalpojumu tarifu projekta aprēķināšanai

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – Regulators), pamatojoties uz likuma “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 9.panta otro daļu, savas kompetences ietvaros patstāvīgi pieņem lēmumus un izdod administratīvos aktus, kas ir saistoši konkrētiem sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem un lietotājiem.

Regulators konstatē

1. Saskaņā ar Regulatora 2022.gada 29.augusta lēmuma Nr.1/12 “Kapitāla izmaksu uzskaites un aprēķināšanas metodika” (turpmāk – Metodika) 14.punktu Regulators reizi gadā līdz 1.septembrim sagatavo kapitāla atdeves likmes aprēķinu un ar lēmumu nosaka kapitāla atdeves likmi.
2. Atbilstoši Metodikas 14.punktam Regulatora noteikto kapitāla atdeves likmi komersants piemēro, izstrādājot dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma, dabasgāzes sadales sistēmas pakalpojuma un dabasgāzes uzglabāšanas pakalpojuma tarifu projektu, kura spēkā stāšanās datums plānots nākamajā kalendārajā gadā pēc Regulatora lēmuma par kapitāla atdeves likmes noteikšanu pieņemšanas dienas.
3. Atbilstoši Metodikas 40.punktam kapitāla atdeves likme, ko piemēro, aprēķinot dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma, dabasgāzes sadales sistēmas pakalpojuma un dabasgāzes uzglabāšanas pakalpojuma tarifu projektu, kura spēkā stāšanās datums plānots 2024.gadā, tiek aprēķināta reālā izteiksmē saskaņā ar šādu formulu:

$$wacc_r = \left(\frac{1 + \left(r_e \times \frac{E}{(E+D)} \times \frac{1}{(1-t)} + r_d \times \frac{D}{(E+D)} \right)}{1 + PCI_{izm}} \right) - 1,$$

kur $wacc_r$ ir kapitāla atdeves likme reālā izteiksmē;

PCI_{izm} – patēriņa cenu gada vidējo (janvāris–decembris) pārmaiņu desmit iepriekšējo kalendāro gadu vidējā vērtība [%]. Ja PCI_{izm} vērtība ir negatīva, aprēķinā izmanto vērtību 0%.

4. Atbilstoši Metodikas 15.punktam pašu kapitāla attiecības pret kopējo (pašu un aizņemto) kapitālu $E/(E+D)$ un aizņemtā kapitāla attiecības pret kopējo (pašu un aizņemto) kapitālu $D/(E+D)$ vērtība tiek pieņemta 50%.

5. Atbilstoši Metodikas 16.punktam pašu kapitāla atdeves likmi aprēķina saskaņā ar šādu formulu:

$$r_e = r_f + r_c + \beta_e \times r_m + s_e,$$
kur r_f ir bezriskā likme, kas noteikta kā Eiropas Centrālās bankas ikmēneša publicētā Vācijas valdības desmit gadu obligāciju vērtspapīru otrreizējā tirgus gada vidējā procentu likme desmit gadu periodā [%];
 r_c – valsts riska piemaksa, ko aprēķina kā Latvijas un Vācijas valsts desmit gadu obligāciju vērtspapīru otrreizējā tirgus gada vidējo procentu likmju starpību [%];
 β_e – pašu kapitāla beta koeficients;
 r_m – tirgus riska piemaksa [%];
 s_e – Regulatora novērtēta pašu kapitāla izmēra riska piemaksa, ko piemēro komersants, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst mikrouzņēmumu vai mazo uzņēmumu kategorijai [%].
6. Atbilstoši Metodikas 17.punktam pašu kapitāla beta koeficientu aprēķina atbilstoši pašu un aizņemtā kapitāla struktūrai saskaņā ar šādu formulu:

$$\beta_e = \beta_a \times \left[1 + (1 - t) \times \left(\frac{D}{E} \right) \right],$$
kur β_a – nozares aktīvu beta koeficients;
 D/E – nozares aizņemtā un pašu kapitāla vidējā attiecība. Ņemot vērā, ka pašu kapitāla attiecība pret kopējo kapitālu un aizņemtā kapitāla attiecība pret kopējo kapitālu ir vienādas, $D/E=1$.
7. Atbilstoši Metodikas 18.punktam aizņemtā kapitāla atdeves likmi aprēķina saskaņā ar šādu formulu:

$$r_d = r_{dm} + s_d,$$
kur r_{dm} – Eiropas Centrālās bankas ikmēneša publicētā nefinanšu sabiedrībām *euro* valūtā izsniegto kredītu (ar sākotnējo termiņu ilgāku par pieciem gadiem; atlikumiem) gada vidējā procentu likme desmit gadu periodā [%];
 s_d – Regulatora novērtēta aizņemtā kapitāla izmēra riska piemaksa, ko piemēro komersants, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst mikrouzņēmumu vai mazo uzņēmumu kategorijai [%].
8. Atbilstoši Metodikas 38.punktam līdz 2024.gadam aizņemtā kapitāla atdeves likmes r_d noteikšanai izmanto Eiropas Centrālās bankas publicētos statistikas datus par periodu, kas sākas ar 2014.gada 1.janvāri.
9. Izmantojot Eiropas Centrālās bankas tīmekļvietnē www.ecb.europa.eu publicētos datus, Regulators konstatē, ka Vācijas valdības desmit gadu obligāciju vērtspapīru otrreizējā tirgus gada vidējā procentu likme (r_f) periodā no 2013.gada jūlija līdz 2023.gada jūnijam ir 0,45%¹.
10. Izmantojot Eiropas Centrālās bankas tīmekļvietnē www.ecb.europa.eu publicētos datus, Regulators konstatē, ka valsts riska piemaksa (r_c), kas aprēķināta kā Latvijas un Vācijas valsts desmit gadu obligāciju vērtspapīru otrreizējā tirgus gada vidējo procentu likmju vidējā starpība periodā no 2018.gada jūlija līdz 2023.gada jūnijam, ir 0,73%.
11. Saskaņā ar Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 3.panta pirmo daļu uzņēmumu ienākuma nodokļa likme (t) ir 20%.
12. Izmantojot Eiropas Enerģētikas regulatoru padomes (turpmāk – EERP) apkopotos datus, kas pieejami jaunākajā publikācijā “Ziņojums par Eiropas enerģētikas tīklu regulēšanas ietvaru 2022” (turpmāk – EERP Ziņojums) tīmekļvietnē www.ceer.eu, Regulators konstatē, ka EERP dalībvalstu, kur beta koeficienta korekcijas formulā tiek ņemta vērā

¹ Šis un visi citi aprēķinā izmantotie rādītāji skatīti 2023.gada 4.augustā.

nodokļu ietekme², vidējais aktīvu beta koeficients dabasgāzes nozarē (β_a) ir 0,41. Regulatora ieskatā, pieeja, kurā tiek izmantoti citiem regulētiem dabasgāzes nozares komersantiem (pārvades un sadales sistēmu operatoriem) EERP dalībvalstu regulatīvo iestāžu kapitāla atdeves likmju aprēķināšanā piemērotie beta koeficienti, ir pamatota, ņemot vērā, ka šie beta koeficienti piemēroti komersantiem, kas sniedz infrastruktūras pakalpojumus līdzīgos apstākļos (regulētā vidē). Ievērojot Metodikas 17.punktu, izmantojot šā lēmuma konstatējošās daļas 11.punktā norādīto rādītāja skaitlisko vērtību un aktīvu beta koeficienta dabasgāzes nozarē vērtību, dabasgāzes nozares pašu kapitāla beta koeficients (β_e) ir 0,74.

13. Tirgus riska piemaksa novērtēta, izmantojot EERP Ziņojumā apkopotos datus par dalībvalstu regulatīvo iestāžu izmantoto starptautisko ekspertu novērtējumu par kapitāla tirgiem. EERP dalībvalstu vidējā tirgus riska piemaksa³ (r_m) ir 5,28%.
14. Pašu kapitāla izmēra riska piemaksa, ko piemēro komersants, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst mikrouzņēmumu vai mazo uzņēmumu kategorijai (s_e) (neatkarīgi no nozares), ir novērtēta, izmantojot regulēto siltumapgādes pakalpojumu sniedzēju datus un Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes apkopotos uzņēmējdarbības finanšu datus no komersantu gada pārskatiem 2016. un 2017.gadā par ekonomiski aktīvajiem komersantiem (institucionālais sektors S110000 “Nefinanšu sabiedrības”) tautsaimniecībā. Novērtētā pašu kapitāla izmēra riska piemaksa (s_e) ir 2,28%.
15. Izmantojot Eiropas Centrālās bankas tīmekļvietnē www.ecb.europa.eu publicētos datus, Regulators konstatē, ka nefinanšu sabiedrībām *euro* valūtā izsniegto kredītu (ar sākotnējo termiņu ilgāku par pieciem gadiem; atlikumiem) gada vidējā procentu likme (r_{dm}) periodā no 2014.gada janvāra līdz 2023.gada jūnijam ir 2,65%.
16. Aizņemtā kapitāla izmēra riska piemaksa, ko piemēro komersants, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst mikrouzņēmumu vai mazo uzņēmumu kategorijai (s_d) (neatkarīgi no nozares), ir novērtēta, izmantojot Regulatora apkopotos datus par faktiskajām kredītu procentu likmēm, kas piemērotas kredītiem, kuri izsniegti siltumapgādes komersantiem investīcijām siltumapgādes pakalpojumu sniegšanai nepieciešamajos aktīvos. Novērtētā aizņemtā kapitāla izmēra riska piemaksa (s_d) ir 0,65%.
17. Izmantojot Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes apkopotos datus par patēriņa cenu inflāciju, patēriņa cenu gada vidējo (janvāris–decembris) pārmaiņu desmit iepriekšējo kalendāro gadu vidējā vērtība (PCI_{izm}) ir 2,99%.
18. Mikrouzņēmumu, mazo, vidējo vai lielāku uzņēmumu kategorijas nosaka Komisijas (ES) 2014.gada 17.jūnija Regulas Nr.651/2014, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par

² Aprēķinā izmantotās aktīvu beta koeficientu vērtības atrodamas EERP Ziņojuma 4.pielikumā (<https://www.ceer.eu/documents/104400/7536045/Annex+4+-+RFR+Collected+%26+filled+out+tables/8a5be110-c077-a135-9f58-03b380ed4162>), “MS Excel” datnes “20221115 IRB - RFR22 - Chapter 4.xlsx” darblapās “G TSO” un “G DSO”, 4.3.6.2.tabulā “Betas in the regulation”, kolonnā “Asset beta: $a\beta = e\beta/[1+(1-t)*(D/E)]$ ”. Valstīm, kuras tabulā norāda vairākas beta koeficienta vērtības vai to intervālu, pirms dalībvalstu vidējā aktīvu beta koeficienta aprēķināšanas tika aprēķināta konkrētās valsts vidējā aktīvu beta koeficienta vērtība. Aprēķinā nav iekļauta Latvijas beta koeficienta vērtība, lai izvairītos no riņķveida atsaucēs radīšanas.

³ Aprēķinā izmantotās tirgus riska piemaksas vērtības atrodamas EERP Ziņojuma 4.pielikumā (<https://www.ceer.eu/documents/104400/7536045/Annex+4+-+RFR+Collected+%26+filled+out+tables/8a5be110-c077-a135-9f58-03b380ed4162>), “MS Excel” datnes “20221115 IRB - RFR22 - Chapter 4.xlsx” darblapās “E TSO”, “E DSO”, “G TSO” un “G DSO”, 4.3.3.1.tabulā “Evaluating market risk premiums”, kolonnā “Market risk premiums: Value”. Valstīm, kuras tabulā norāda vairākas tirgus riska piemaksas vērtības, pirms dalībvalstu vidējās tirgus riska piemaksas aprēķināšanas tika aprēķināta konkrētās valsts vidējās tirgus riska piemaksas vērtība. Aprēķinā nav iekļauta Latvijas tirgus riska piemaksas vērtība, lai izvairītos no riņķveida atsaucēs radīšanas.

saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108.pantu 1.pielikuma 2.pantā minētās darbinieku skaita un finansiālās robežvērtības.

19. Atbilstoši likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 19.panta pirmajai daļai sabiedrisko pakalpojumu tarifus regulējamās nozarēs sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji aprēķina saskaņā ar noteikto tarifu aprēķināšanas metodiku un pēc savas iniciatīvas vai Regulatora pieprasījuma iesniedz Regulatoram aprēķināto tarifu projektus kopā ar tarifu aprēķina projektā minēto tarifus veidojošo izmaksu pamatojumu.
20. Šobrīd spēkā ir Regulatora 2022.gada 22.septembra lēmums Nr.177 "Par kapitāla atdeves likmi dabasgāzes pārvades sistēmas, dabasgāzes sadales sistēmas un dabasgāzes uzglabāšanas pakalpojumu tarifu projekta aprēķināšanai".
21. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 70.panta trešajai daļai administratīvais akts ir spēkā tik ilgi, līdz to atceļ, izpilda vai vairs nevar izpildīt sakarā ar faktisko vai tiesisko apstākļu maiņu.
22. Regulatora sagatavotais lēmuma projekts tika publicēts Regulatora tīmekļvietnē⁴ 2023.gada 25.jūlijā, lai iepazīstinātu komersantus un citus interesentus ar sagatavoto lēmuma projektu un dotu iespēju izteikt viedokli. Regulatorā tika saņemti rakstveidā iesniegti akciju sabiedrības "Conexus Baltic Grid" un akciju sabiedrības "Gaso" viedokļi par sagatavoto lēmuma projektu.
23. Akciju sabiedrība "Conexus Baltic Grid" norāda, ka piedāvātā kapitāla atdeves likme ir būtiski zemāka par šobrīd komersantiem pieejamajām aizņēmuma likmēm un izslēdz iespēju veikt visus nepieciešamos kapitālieguldījumus gan no nepārtrauktas gāzes pārvades nodrošināšanas un tam nepieciešamo objektu uzturēšanas, gan drošības prasību ievērošanas, gan arī no attīstības un efektivitātes viedokļa. Desmit gadu perioda vidējās aizņemtā kapitāla atdeves likmes piemērošana neatbilst tam, kādā veidā komersantiem ir iespējams vadīt savu aizņēmuma portfeli, līdz ar to aizņemtā kapitāla atdeves likmju references vērtības nedrīkstētu tikt noteiktas garākam periodam. Akciju sabiedrība "Conexus Baltic Grid" aicina Regulatoru pārskatīt Metodiku un noteikt pašreizējai situācijai atbilstošus izmantoto datu avotus un aprēķina principus kapitāla atdeves likmi veidojošajiem rādītājiem, valsts riska piemaksas un aizņemtā kapitāla atdeves likmes aprēķinā izmantojot īsāka perioda aktuālos vidējos rādītājus.
24. Akciju sabiedrība "Gaso" norāda, ka kapitāla atdeves likmes samazināšanās neatbilst situācijai finanšu tirgos un adekvāti nenovērtē finansējuma piesaistes riskus, ievērojami apgrūtinot samērīgas peļņas gūšanu. Minēto neatbilstību rezultātā netieši tiek apdraudēta arī lietotāju iespēja saņemt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus par ekonomiski pamatotām izmaksām ilgtermiņā. Akciju sabiedrība "Gaso" uzsver, ka ir būtiski uzsākt savstarpēju konsultāciju procesu, lai veiktu pienācīgu un ekonomiski pamatotu izvērtējumu par esošā regulatīvā ietvara izmaiņām, kuru veikšana var nodrošināt gan sabiedrības, gan operatoru tiesību un interešu sabalansēšanu.
25. Regulatora padomes sēdē piedalījās akciju sabiedrības "Conexus Baltic Grid" un akciju sabiedrības "Gaso" pārstāvji, kuri uzturēja rakstiski izteikto viedokli.

Regulators secina

1. Izmantojot šā lēmuma konstatējošās daļas 9., 10., 12., 13. un 14.punktā norādītās rādītāju skaitliskās vērtības, saskaņā ar Metodikas 16.punktu aprēķinātā pašu kapitāla atdeves likme r_e ir:
 - 1.1. 7,37% komersantam, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst mikrouzņēmumu vai mazo uzņēmumu kategorijai;

⁴ <https://www.sprk.gov.lv/events/sprk-sagatavojusi-lemumu-projektus-par-kapitala-atdeves-likmem-2024gadam-visas-reguletajas>

- 1.2. 5,09% komersantam, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst vidējo uzņēmumu vai lielāku uzņēmumu kategorijai.
2. Izmantojot šā lēmuma konstatējošās daļas 15. un 16.punktā norādītās rādītāju skaitliskās vērtības, saskaņā ar Metodikas 18.punktu aprēķinātā aizņemtā kapitāla atdeves likme r_d ir:
 - 2.1. 3,30% komersantam, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst mikrouzņēmumu vai mazo uzņēmumu kategorijai;
 - 2.2. 2,65% komersantam, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst vidējo uzņēmumu vai lielāku uzņēmumu kategorijai.
3. Izmantojot aprēķināto pašu kapitāla atdeves likmi un aizņemtā kapitāla atdeves likmi, kā arī šā lēmuma konstatējošās daļas 4., 11. un 17.punktā norādītās rādītāju skaitliskās vērtības, saskaņā ar Metodikas 40.punktu aprēķinātā vidējā svērtā kapitāla atdeves likme reālā izteiksmē ir:
 - 3.1. 3,18% komersantam, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst mikrouzņēmumu vai mazo uzņēmumu kategorijai;
 - 3.2. 1,48% komersantam, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst vidējo uzņēmumu vai lielāku uzņēmumu kategorijai.
4. Regulatora ieskatā, kapitāla atdeves likme 3,18% apmērā komersantam, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst mikrouzņēmumu vai mazo uzņēmumu kategorijai, un 1,48% apmērā komersantam, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst vidējo uzņēmumu vai lielāku uzņēmumu kategorijai, ņem vērā situāciju finanšu tirgos un atbilstoši novērtē finansējuma piesaistes riskus ilgtermiņā, tādējādi neradot šķēršļus komersantam finansēt aizņēmumus, ieguldīt dabasgāzes sistēmas atjaunošanā un attīstībā, kā arī gūt samērīgu peļņu, vienlaikus nodrošinot lietotājiem iespēju saņemt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus sabiedriskos pakalpojumus, kuru tarifi (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām.

Saskaņā ar Regulatora 2022.gada 29.augusta lēmuma Nr.1/12 “Kapitāla izmaksu uzskaites un aprēķināšanas metodika” 14., 16., 17., 18., 38., 39. un 40.punktu, pamatojoties uz likuma “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 1.pantu, 5.pantu, 9.panta pirmās daļas 1.punktu un otro daļu un 20.panta pirmo daļu, kā arī Administratīvā procesa likuma 55.panta 2.punktu un 63.panta pirmās daļas 1.punktu,

padome nolemj:

1. noteikt kapitāla atdeves likmi dabasgāzes pārvades sistēmas, dabasgāzes sadales sistēmas vai dabasgāzes uzglabāšanas pakalpojumu tarifu projekta aprēķināšanai:
 - 1.1. 3,18% apmērā komersantam, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst mikrouzņēmumu vai mazo uzņēmumu kategorijai;
 - 1.2. 1,48% apmērā komersantam, kurš, pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem, atbilst vidējo uzņēmumu vai lielāku uzņēmumu kategorijai;
2. noteikt, ka šā lēmuma lemjošās daļas 1.punktā noteikto kapitāla atdeves likmi komersants piemēro, aprēķinot dabasgāzes pārvades sistēmas, dabasgāzes sadales sistēmas vai dabasgāzes uzglabāšanas pakalpojumu tarifu projektu, kura spēkā stāšanās datums plānots 2024.gadā.

Lēmums stājas spēkā ar tā parakstīšanas dienu.

Šo administratīvo aktu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no dienas, kad ieinteresētā persona uzzina vai tai vajadzēja uzzināt par pieņemto administratīvo aktu.

Priekšsēdētāja

A. Ozola

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU